

סיפור והמבין יבין

”יום יבוא, ופתאום אבוא אל היכלי. יהום המסחר וגם יהמה, יעסקו בנים חביבים בעשיית רצוני, שר על כינויו ופקיד על תוארו. ואני אל אחורי הריחיים אבוא, אל פינת האריזה, אשר לא תואר לה ולא הדר. שם זכרתני וקראת בשמי, ילדי מסכני וחכמי.”

מתוך ספר "דברי חכמים בנחת" ח"א
שיצא לאור ע"י מכון 'פאר ישראל'

- כל הזכויות שמורות -

לתגובות:

israel400900@gmail.com

סיפור - והמבין יבין

נספר סיפור - והמבין יבין - על משפחה גדולה ורחבה, אב ואם וצאצאיהם הרבים, אשר חיו יחדיו באהבה ואחוה ושלוש ורעות. בנוסף על חייהם השמחים והטובים, התקיים בבעלותם בית מסחר גדול ותפקידים בו הרבה - והיה כל אחד מבני המשפחה עמל על שלו ומעלה רווחים לעצמו ולכלל בני המשפחה, לקורת רוח רבה לאב, אשר עיניו צופיות היו על הכל.

וכה היה האב מצוה כל אחד מהם, טרם נכנס לעבודה בבית המסחר: ראה, בני אתה, ואהבתי לא אסיר ממך לעולמים. על לוח לבי חקוק אתה, מידי דברי כך נכמרה נפשי אליך. ברם כדי להביא לחם לכל בני המשפחה, לפרנס אותך ואת משפחתך - כמו גם לכלכל את אמכם ואותי, המנהל אתכם - על כל אחד ואחד להשקיע מתוך ימיו ולילותיו למען העבודה בבית המסחר. עליך לעשות את התפקיד אשר יהא מיועד לך, מתוך נאמנות ומסירות למשא ולמתן. על כולם מוטל תפקיד אחד: לעשות הכל כדי שהעסק הזה יעלה רווחים ויפרנס בשפע רב את כולנו. ואכן השתלב כל אחד בתפקידו, וגדל והצליח בו עד מאד; נטל חלק כחלק עם אחיו הרבים וגם הגדיל את רווחיהם כאחד יחד עמו.

כאשר היה האב מהלך בבית המסחר, ורואה את בניו ובנותיו הרבים עמלים ביגיע כפיהם למען שגשוג המסחר - שש ושמח בלבו, למראה נאמנותם אליו. מפעם לפעם היו מושכים ידיהם מן המלאכות והעסקים - ומתכנסים יחדיו לשעות יפות של משפחה, לאכול ולשתות ולשמוח. בעתים כאלה, היה האב מדבר להם את גודל שמחתו על היותם בנים אהובים לו - ואף הם שבחו והודו לו על היותו להם אב ופטרונו. העניק להם כסף וזהב ומתנות לרוב, ובנה עבורם בתים גדולים ורחבי ידים לטוב להם ולזרעם כל הימים. השיבו לו הצאצאים אהבה כאהבתו, חלקו לו ולאמם כבוד עד היכן שהיתה ידם מגעת - והיה העולם שש ושמח על משפחה יפה ושמחה שככה לה בעולמה.

באותם שעות של ידידות ורעות, סעודה ומשתה ויום טוב - היו הבנים שמחים באביהם וכמהים אליו להיות במחיצתו; שבחוהו ופארוהו, קלסוהו ושוררו לו שירים. אילו היה זר נקלע אז אל מעון השלוה והנחת הזה, לא היה מעלה על דעתו כי יש במשפחה זו שעות וימים של עמל ועבודה, איש בתפקידו במשא ומתן המפרך - שכלפי חוץ אינו נראה כלל וכלל שיש בו ריח של משפחה ואהבה ושמחה. היה דומה לו כאילו כל ימיהם חגים וקילוסים ועידונים בין הורים לצאצאיהם.

כיוצא בדבר אתה אומר: באותם שעות של עבודה ומלאכה ושיחות ויגיעות ונסיעות, ויכוחים וקולות כעבודת מסחר במלוא המולתה - היו הבנים נאמנים לאביהם ועוסקים למלא רצונו בכל פרט; עמלו ויצרו, כתבו ושלחו, הורידו והעלו, שוחחו ושגרו, נסעו וחזרו, צעקו ולחשו, גערו ופייסו, העלו רווחים. אילו היה זר נקלע אז אל שטחי העשייה הגדולה

וההומה הזאת, לא היה מעלה על דעתו כי יש במשפחה זו שעות וימים של שמחה ומאכל ומשתה ושיר והלל - שכלפי חוץ אינם נראים כלל וכלל שיש בהם ריח עמל ומשא ומתן. היה דומה לו כאילו כל ימיהם עבדות מפרכת וכספים ורווחים וצעקות ותשלומים ופרנסות שבין מנהל לשכיריו.

רק המצוי בתוכם פנימה, אשר רגיל היה להכיר את נצנוצי עיניהם ומראה פניהם, השמעת קולותיהם ואופני תנועות ידיהם - יכול היה להבחין בשילוב שבין שני הקצוות. כלומר: בשעות של חדוה וקולות זמרה וששון, כאשר היתה נפשם רווחת ומהלכת ברחבה ועונג, הכיר בתוך עיניהם פנימה - את הנאמנות לאביהם ולאמם, עד כי מוכן כל אחד ואחד מהם לקום עתה מכל המעדנים והזמירות, לעשות כל עמל ויגיעה ומסחר אשר יבוקש מפי האב. שהותו והיותו מתעדן בהיכל הסעודה הגדולה, היא רק מחמת שכן ציווה האב את זה הסדר - לתת ביטוי להמיינת הנפש אשר לא תימלא בהשתוקקות עצומה לכבוד ולפאר אלה לאלה. לא יתענג בן להנאת עצמו, כי אם למען אבא באהבה. רק המעמיק לעומקי עומקם של נפשות, הכיר מתנועותיהם ומהילוכם, מארשת פניהם ומדיבורם - את זאת הנאמנות והמסירות אשר לא פסקו לרגע.

כמו כן, בשעות של מלאכה מפרכת וממושכת, נבכי מסחר ומעמקי משא ומתן - ידע רק זה, הרגיל להכיר פנימיותם, שבתוך המולת הקולות הגדולה ורעש הפועלים האחים העושים בסחורות ביגיעה, יש אהבה גדולה ומלוכדת, לב אחד לאביהם. הקרוב אליהם ובקי באופני השמעת קולותיהם, חיוכם ושאר תנועות פניהם, תנודות ידיהם וריסי עיניהם - הוא שיכול היה לראות את סוד האהבה הלוחש בהם כלפי האב גם בתוך כדי עבודה קשה, עד כי מוכן בכל רגע ורגע לקום מעל הדפים ופנקסי הסוחרים אל תענוגי כבוד וחיבה וגיל כלפי ההורים. היותו עושה ימים ולילות בעבודות הגדולות, אך ורק כי בן ציוה האב את זה הסדר - לעשות במלאכה ולסחור בסחורה, להשקיע ולהרוויח ולהגדיל הון רב. לא יעמול בן לכבוד עשרו ורוב גדלו, כי אם למען אבא ברוב מסירות. רק המעמיק לעומקי עומקם של נפשות, הכיר מתנועותיהם ומהילוכם, מארשת פניהם ומדיבורם - את זאת האהבה, הביטול והכבוד אשר לא פסקו לרגע.

ימים מקדם, כינסם אבא אל גבעת הר לגלות להם סוד מסודותיו - וכה אמר להם: הנה כל המסחר הגדול והרחב הזה, זרועותיו פרושות למרחקים ופרטי פרטיו כה רבים; ימיכם ולילותיכם נתונים בו, ורווחי נעשים כמעיינות של שפע לכולנו. ראו והביטו אליו, ודעו כי אין דעתי בו רק למען לחמנו ובתינו ופרנסתנו והרחבת דעתנו. יודע אני כי הרי הוא בית קיבול לאהבתנו וחדוותנו ושמחת לבנו וערגת נפשנו. דייקא האופן הזה של העשיה המפרכת - אח בתפקידו ובן במלאכתו - הוא שיש בו כדי לשמר את השמחה והחדוה והשתוקקות שבנו.

יתר על כן: זאת המלאכה, הגורמת לכם לנדוד ולטלטל עצמכם ולבוא בדין ודברים ופעולות ומעשים, לא זו בלבד שכלי קיבול היא להכיל את המיינת פנימיותנו, אלא שהיא

היא המלכה ומגדלת את הקשר הפנימי העז של משפחתנו ומשפחותינו. עצום כוחה לפעול ולהפעיל ולהצית התחדשות וחיות ושמחה ורינה בכל הנעשה בלבותינו. אל נא תראו את בית המסחר, ואת היכל הסעודה, כשני דברים נפרדים - אלא בא זה ולימד על זה, בא זה והגביר כוחו של זה. תמיד יהיו תמים ושלמים כאחדים.

בפעם אחרת שנאספו אליו בחיבה עילאית ורוב אהבה וטובה, דברה להם אמם והמתיקה לחש סודה לפניהם, גילתה את אוזנם בחשאי ופתחה להם חרכים דקים אל רזים וסודות גנוזים מסתרי האב, בעלה עטרת ראשה ותפארתה:

שמעו והחרישו. אל תשאלו, אל תתמהו. קחו דברי ללבכם והסכיתו לי. דעו גם דעו, כי שלוחים אתם לאביכם, לשלח סחורותיו אל קצוי עולם, ולהביא מאחרית ים כספים ורווחים, כדי לפזר את האור הגדול הזורח בינותינו, להבקיע את קרני זוהרו אל מקומות רבים ונידחים שמתגוררים בהם עוד הזקוקים לו. פעולותיכם ומעשי ידכם וסחורותיכם אשר יצרתם ושלחתם ביגיעותיכם, עושים דרכם על פני תבל ומשכינים ברכת שלום ושמחה בכל מקום שהם. מאירים חכמתו של אבא וחדוותו ורוחו הנוחה, בכל פינה ויד שהם באים שמה.

אף הכספים והרווחים, ההון הגדול הנקבץ אלינו ברוב עמלכם, אינו רק כדי להביא לחם חיים במעונותינו ופי טפנו. ראו עתה ושמעו, כי לא בכל יום אגלה: המטבעות והשטרות הללו, נאספים ונקבצים ובאים אל תחת ידו של אבא, כדי להירפא. של אביכם המה, וגולגלו שברי שברים על פני השממה, מצולקים ושוברים כבני תוהו. משם נלקטים, כדי להפליג באניות ולעלות אל היכלותינו - ופה יעשה בהם אבא שימוש מתוקן בינותיכם. אתם פועלים כל זאת. אתם, אתם, כל אחד מכם - שלוחו של אבא להאיר מרחקי עולם ולתקן חלקים נדחים בו. החרישה האם, לא יספה, והאירו עיניה יקרות. שמע האב והחריש בהסכמה, נהרה שפוכה לו, אומרת הכל.

הסודות הללו הפעימו רוחם של הבנים הרבים. לא למענם עושים הם, כי אם להאיר כבודו וחכמתו ואורו של אבא אל שברי אי שם, הניזונים שמחה וחדוה ותבונה מכוח הסחורה הבאה אליהם; למען איסוף הון רב הנתקן על שולחן ההורים שסמוכים הם עליו. כחידות פלאים נשמעו הדברים באזנם, ככתב סתרים, אך מפורש שמעו מפי אבא בפני אבא. למדו להבין - וגם לימדו את האחים החדשים אשר נוספו - כי המערכה השוקקת חיים וחיות בינם לבין אבא, בששון לצד עבודה - אינה רק כללית להם, להגביר נאמנות והשתוקקות מהבנים להורים ומהם אליהם, אלא כללית לעוד מקומות ונפשות ועינים לא נודעו. חגרו עוז מתניהם, אמצו זרועותיהם, להגביר מלאכה ועמל ויגיעה באהבה שאהבו לאביהם ואוהב הוא להם.

כה היו המלאכה והמשפחה הולכים כאחת מחיל אל חיל, מחיל אל חיל - ימים רבים ולילות, שבועות וחדשים, שנים ועוד שנים, לעשרות וליוכלות ולמאות רבות.

ויהי היום ורעש גדול היה שם. רעדה האדמה, רעשו השמים, הענן והערפל והאור שמשו בערבוביה, סופה כבירה באה ברוחות אדיר וקול חזק, זעו ההרים וגעש הכל.

מששב שקט על כנו, והנה הכל שרד ונותר לעמוד - כלא היה כלום - נחרדו בנים לראות כי אינם רואים את אבא, גם את אמא, גם את כמה מן האחים. החלו זועקים קולות מרה, שואגים 'אבא אבא, אמא, אחים, אייכם'. התרוצצו מעלה ומטה, מר יבכיון, אייכה אבא רחימא, איה את אמא רחומה ורחמניה, היכן אתם אחינו בשרינו אהובי נפשנו. לא מצאו, שחו לעפר ובכו ימים ולילות בשאגות איומות.

והנה, משנעשתה בכייתם דומיה, הבחינו כי שב הד. נשמעו בכיותיהם היכן שצריכים היו להישמע - וקולו של אבא קורא ממרחקי מרחקים: "הנני". גם קול אמא מתגלגל אחריו, המיה חרישית מאי שם, נוהמת כשריקת רוח בענן: "הנני".

לשמע הקולות, התייצבו על עומדם, וקראו בפליאה: "אייכם? אייכם?" לא ידעו ולא הבינו, להביט ימין או שמאל, מזרח או מערב, מעלה או מטה. שואגים "איה, איה" והקולות נענים להם "הנני, הנני", ואינם, ואינם. עוד אבא חי, עוד אם קיימת, ואיה מקומם. שומע אב, קולו רחום ועמוק כמאז, ברם היכן.

נקפו כך עוד ימים, עוד לילות - ונעשתה המציאות לקבועה. אבא איננו, ועודנו. אף אמא כן: איננה ועודנה. האחים האובדים נעלמו כליל, גם קולם.

ימים חולפים גרמו לנותרים להתעשת, להיקהל ולעמוד על נפשם. נקבצו אל היכל הסעודה, והנה שממה, אפר ועפר אפור. נוטל הימנו עדיו והודו, וכתליו הומים על אבא שאיננו.

יצאו אפוא חוצה וישבו לארץ, לטכס עצות יחדיו. הרי בהרימם קולות שאגה ממעמקי ליבותם - שב הקול הנכסף והנערג, ספק מתוכם ספק ממרחק, ואומר "הנני". באותה שעה הומה נפשם ומחשבת לפקוע מכיסופין. זועקים אליו שאלותיהם ומשאלותיהם, תהייתם ובהייתם, מנסרים חללו של עולם בזעקות יתמות - והקול כנענה אליהם, אינם יודעים מהיכן. המציאות שלנגד עינם, מעידה שנעדר אבא מלהיראות עוד, ואינם יודעים עד מתי.

נענו ואמרו זה לזה: הן אותם ימים טובים ומופלאים, גם עבורנו היו מגילות סתרים וחידות פלאים. הן טרם נשמע כזאת מקצה השמים ועד קציהם. המיית אהבה בתענוגים עם יגיעות עבודה נאמנים. מסחר המלקט נשברים נקודים ומפור זהרורי אורות ורודים. תיקון בנים נידחים שהמתינו עד מה, ושליחת אניות להביע אור למרחקים. משא ומתן המגלה אורו של אבא ומכילו, ואף מגדלו ומגבירו. הרוזם הללו, נתקבלו ונתיישבו יפה על לבנו, לא תהינו ולא תמהנו, ידענו כי אלו פני חיינו והמשכנו לפעול נאמנה, באורה בשמחה בששון וביקר.

משהורגלנו מעודנו למציאות עטופה הילת סוד - נעשינו מוכנים להבין עתה, כי מכאן ואילך עלה ברצונו של אבא להחיל עלינו חיים תמוהים אשר כאלה, בהם 'איננו ועודנו' משמשים כאחת. נגלה ונסתר, אור ואופל, קיים ונעלם, קרוב ורחוק.

ואם ברצונו של אבא עסקינו, ואם במה ששמענו מאמא, עלינו לשוב אל עבודת המסחר. אין לנו שויר רק היגיעה הזאת. הן מפורש שמענו כי עמל זה הוא שיפה כוחו לעורר את האהבה ולהאירה, להכילה ולקבלה. שחה לנו אם, כי על אורות מעשי ידינו להישלח עד קצות ארץ להפיה שם חכמה וחיים ושמחה - ולהביא אל לקט הכספים והרווחים וההון רב. אם כי אין אבא עמנו לתקנם, אבל עוד קולו מהדהד לשאגתנו. נרד נא אל בית המסחר לעשות רצונו. נטביע רוחנו הקרועה ונפשנו השסועה - בהמשך עשיה. מן המרחק הקרוב, ירא בעינינו ובעמלנו, שוב ישוב אלינו.

קם בית המסחר לאיתנו, בחוסר אונים ורפיון כח. חזרו אל המלאכה ואל היצירה, אל הדין ואל הדברים, אל הקולות ואל הפנקסים, אל האניות ואל המשלוחים, אל הכספים ואל הרווחים. הגביר כל אחד את תפקידו, למלא מקום האחים האחרים אשר נעקרו ואינם, ונפשם מייחלת בכל פתיחת הדלת, אולי יגלה אב ויופיע.

מששבה עבודה ומלאכה, כמו היו ימים בתיקונם - החלו פורצים ועולים געגועים עזים לאבא, להורים, לשלימות המשפחה. נכספו הנפשות להיקרא בקולות גיל להיאסף ולבוא אל היכל הסעודות, לאכול ולשתות ולשמוח, לשיר ולהלל ולהתענג, לתת ביטוי למצולות לבב הומים כים ועולים ברעש אל אבא. והנפש, משלא נקראה - נקרעה.

הומה המסחר בהמולה ופעולה גם לאחר חצות, עת בחוץ שולשת האפלה. בעוד ליל מעובה, ללא ירח, יש ויוצאים להם אחים לפוש מעט בהתהלכות תחת השמים, לדבר מענייני הסחורה והרווח אשר מרחוק בא. איש באזני רעהו ידברון, כי המלאכה המפרכת מניבה פירות, שוכנת הצלחה למעשי ידיהם, מתקבלת הסחורה בכל מקום בואה, וגם ההון הרב לא יאחר. האחד פעל והצליח מאד, השני נעשה גדול בחלק מלאכתו אשר עליו. כה היה קולם מדבר חלושה - עד בואם אל הנהרות הסמוכים, שם שקט דיבורם והוטל הס כואב בינותם, כמטים אוזנם אל רחש נהמת המים. רכנו ונתיישבו על האדמה הלחה, בנפש הומיה ולשון דומיה. המועקה שבלב פשטה והלכה, צבטה כצבת במעמקייהם, אוי מה היה להם.

אוי מה היה לנו. מה בצע בכל מסחרנו. כספינו נקבצים אלינו, ההרחבה מנת חלקנו, אך מתקן ומאיר אין עמנו. אוי מה היה לנו. מסחרינו שלחנו, הוי, ואור להפיץ אין בו - כי הוחשכנו ואופלנו, הוי מה היה לנו. עשירים אנחנו ומצליחים, אך דלים וריקים, רעבים וצמאים, יבשים וסדוקים. מה לנו ומי לנו, מאין ואנה באנו. אוי ואלליל. מי יתננו תענוגי בנים על שולחן אבא, מי יתננו ממתקי אורו, מי יתננו גילויי אהבתו וחיבתו, מי יתננו עטרה לראשו ותפארה לרצונו. אוי ואלליל. מי יתננו מעט שמחה במחשך חיינו, מי יטיף צרי בדומיית הווייתנו. אוי ואלליל.

על נהרות, שם ישבו, גם בכו. משמרות לילה נחלפות. קולות רעם קלוש מנסרים על ראשם. ממרחק נהמות בכי מתגלגלות, כשאגת ארי שכול. רסיסי קולות המה, מוכרים, קרובים, רחוקים. אבא. אמא.

בחשאי, כנזופים, נשמטו. נבלעו בעבי האילנות הסמוכים שם. הותירו משא ומסחר ומתן ופעולות ועשיות אחורי גו - כאין חפץ עתה. לא שתו לב כי נותר בית המסחר פתוח ופרוץ לכל רוח. אין נפשם עתה לו - בהתפזרותם לכל עבר בסבך היער. מתוך חלל הלילה פרצו קולות בוכים: 'אבא, אבא, אבא, אבא'. מששומע הלב "הנני, הנני" - מתרפק בן מיוסר, מוצא עצמו מספר ומדבר, מיילל ומאמין ומשווע. לרגעים חש את אבא מלטפו, עמו בצרה. לרגעים כאיננו, ועודנו.

יש מהם שלא עצרו כח, החלו שואגים כליש פצוע, 'אבא, אבא, אבא'. ושוב: "הנני", "הנני".

בעינים טרוטות, שבו למחרת אל בית המסחר.

* * *

משראו גדולים שבהם, כי כמהה נפש המשפחה ונשרפת בתוכה מרוב געגועים ועצבון רוח - עמד והתקינו להם לשוב ולהיאסף אל ההיכל מפעם לפעם, לשבת יחדיו ולהעלות על ראשם נזר תפארת אשר הורם והוסר.

טורחים היו להכין סעודות גדולות, יינות וסלתות וכל מיני מטעמים - כמו היו ימים מקדם; לבשו גלימות שיראין, הדליקו נרות והרבו אור, באו עם טפם וכל אשר להם להסב אל הצוותא, איש במקומו.

והיה השולחן חסר את ראשו ועיקרו, כסא של אבא זעק וביקש את תפקידו. החלל שנוצר מהעדר האחים, פער מחדש את הפצע הנורא. רוחה הטובה של אמא, אף היא איננה. לרגעים הרחרו כי מוטב להחליף גלימות זהב בשק, לפנות שולחן ממעדניו ולצקת עליו אפר, לכבות הנרות ולעקור את האנחה החנוקה בקול רעש ובכי.

אך לא. המירו את הכאב בגעגוע, בידעם שזה רצונו של אבא. היו משוררים יחד ומקוים ליום יבוא ותשוב להם העטרה. ספרו שבחו של אבא, היללו לשמו וזמרו לכבודו. הטיבו לבם במאכל ומשתה ושחו אלה עם אלה, אב לבן הודיע, על ימים מופלאים מאז - שוודאי עוד ישובו להיות. תקנו להם גדולי האחים פיוטים מיוחדים, שהכילו את המיית הלבבות - והיו להם שירות ותשבחות אלה, פה ולשון לחץ נפשם ממסגרים ולבטא את המייתה כים נגרש.

מי זה זכר בשעות כאלה, עניני מסחר ורווח, עשייה והון. הוטלו כולם אל מציאות אחרת - בה שימשו בערבוביה הוה ועבר. חשו ברוחם כמצויים במחיצתו של אבא ואמא, יחד שבטי משפחה; כגדלים עתה יחד על ברכי אהבתם. ולא היה קול אחר מתנגן

בליבותם, לנחמם ולרומם רוחם, זולת ניגון גדול ולא יסף: "הנני, הנני, הנני".

* * *

ימים רבים ולילות, עבר קציר, כלה קיץ, ושינוי אין. עשרות שנים נעשו יובלות, נעשו מאות, נעשו אלף. בית המסחר נודע ויגדל בעולם שמו. קול המולות בו ימים ולילות, עשויות רבות ויצירות מופלאות, הצלחות אדירות מים עד ים.

היכלות גדולים הומים יומם ולילה, פועלים בסחורה ועושים במלאכה. הפנקסים נעשים ספרים, נעשים כרכים. נעשו האחים גדודים גדודים, בהידור שוקדים ובדקדוק עומדים על כל פרטי המלאכה כי רבה היא. כל יחיד ידע מקומו ותפקידו, לבנות עצמו שר ופקיד, ממונה ומשפיע, ויהי המסחר לרב הצלחות ורב רווחים.

וילך ההון ויגבר, סכומים אדירים של כספים עשו דרכם והפריחו את המסחרים בעולם. חילקו האחים כספם ביושר ובשפע, ויבנו בתים וערים גדולות ויטעו כרמים ויזרעו שדות. הלכו המשא והמתן ופרצו למעלה עד כי גדלו מאד. כל יחיד נעשה חשוב ונעלה, להכפיל עשייתו במסחר הגדול, לשלוח אניות ולקבל כספים, לעסוק בדברי סחורה ולדקדק בה קלה כבחמורה. היו תוצאותיהם מתגלגלים על פני מרחבי תבל, מגיעים אל המקומות המיועדים, מן הסתם עוד מביאים עמם בכנפיהם מן האור והחכמה שבמקורם - שיירי רוחו של אבא - ואף משיבים שברי שברים לעלות אל ההיכלות הגדולים של בית המסחר.

היתה העבודה עושה חיל עצום ורב לאורך כל היום כולו, ובלילה השליכו הכל נפשם אל זרועות תרדמה, לאגור כח למסחר המחרת. הנהרות החשוכים שממו, לא בקעו קולות מבין האילנות הסבוכים להם, לא הורכנו אחים אלי אדמה לחה, לא הוטו אל רחש המים. הן כן ציוה האב, ימים מקדם, וזה רצונו כמאז כן עתה - שיפרנסו ויכלכלו כולם את כולם, אף בנים מפרנסים לאביהם, גם יתקנו ויעלו וימשיכו הלאה.

עוד נוהמות ממרחק רסיסי קולות, שאגות ארי שכול, בהיחלף משמרות הלילה. אך בן מתרפק לן. אין יילל, אין שוועה, כי לא מיוסר. עת לעשות לאבא, ואם לא עכשיו אימתי.

עוד נערכו הסעודות הגדולות, לאסף אל השולחנות אחים עמלים - והיו אובסים לקראתם ברבורים מפותמים ודורכים יינות בנת, להאיר חיי מסחר יגעים, בשעות של עונג. בזאת ההזדמנות, שמחים היו בצוותא על שככה להם בעולמם - מסחר ומשפחה, רווחים וגם שמחה - ומדברים זה עם זה כיצד להגדיל ההון, שציוה אבא לאסף ולכנס, ואיך להגביר המשא והמתן לפזר סחורות על פני תבל.

אמנם זכרו כי אבא איננו. וודאי, כלום אפשר לשכוח העדר אשר כזה. מציאות פלאים היתה אי פעם ונגזזה, ועתה לבדם הם. גדולי האחים חולפים היו בינותם ומניחים לפניהם פיוטים, לשורר יחדיו - ומשנסתיים הפיוט, המשיכו דיבורי עסק. לא בסמיכות לפנקסים ומכונות, כי אם על מעדני לגימה שמקרבת. קולות "הנני, הנני" לא נשמעו שם בעליל, הן

אינם באים ללב שלא קרא להם. גם אם נתדברו בחלל - הן קולות תמיד המה, להימצא לדורשיהם - אך לא רבו מבקשיהם, כי גדל עד מאד צו אבא ואמא, לעשות ולפעול במסחר הגדול ולהאיר סחורה מעולם ועד עולם.

* * *

רק אח מן האחים, ילד חכם ומסכן, עוד נשבר לבו בקרבו. חלקו במסחר, אינו בקול רעש והצלחה. בתחתית הבית, אחורי הריחיים, במקום האריזה - בזה מצא כדי חלקו להשלים פעולתו אל הסחורות היוצאות מרחקים, להאיר שם בניצוצי ענוה ושברון רוח. קיבל מן הרווחים, קלט שברי כספים אל אמתחתו - לעשות בהם מעט טוב אשר ידו מגעת.

ומידי עמדו בלילות, נעשה עורג ונכמר אל שנים קדמוניות - עת קרא אבא אל שולחנו באור יקרות. והיו שם המאכל והמשתה, המעדנים והזמירות - ולא היה קץ אל השמחה והחדוה שהיתה הומה בגיל ובחיל בין לבו של אבא לליבותם.

היו אלה ימי אור שהבריק מבין עינים, זיק של להבה אשר גילה את הנאמנות ששכנה בכל לב. מלכותו של אבא שפעה אז אהבה קולחת בעוז, גלויה בעליל, השוטפת כנהר שאינו פוסק. מה נאוו השירים והקילוסים שבקעו אז כמאליהם, התשבחות וההלל שנתנגנו על כל שפתיים - עת כרכרו סביב כסא של אבא, ולא היה בן שלא נתמוססה נפשו בים אהבת התענוגים.

מה עז וכביר היתה הארתו של אבא לכל זרועות המלאכה והמסחר, בלכתו כמלך בגדודי בניו ורוחו מדושנת נחת מן היגיעה המפרכת הנעשית אך למענו, אך למענו. כל עמל ומעשה, כל דיבור ופעולה, הכילו את זאת האהבה הגדולה - וניצוקו עליה להגבירה, כשמן עלי מדורה מופלאה. גם בלא לדעת רזי המסחר וסודותיו, די היה לכולם בקורת רוחו של אבא - כדי לעשות רצונו מתוך נאמנות ומסירות, כבוד ומורא, ביטול אשר אין לו עצמיות כלל וכלל.

השקה אז אבא נחל עדנים בסעודות הגדולות, מאיר טובו וסודו חסדו על בנים הסמוכים כאחת סביב לשולחנו - ועולם שש ושמח על משפחה שככה לה בעולמה, כמו הרגיש בכך שמערכה זו יש בה כלליות השולחת קרניה לקצוות ומרחקים, אוספת אליה נידחי מעמקים.

באישון לילה, בדמדומי ערביים, בכל עת שהיתה נפשו נכמרת בעצב ונכספת - יוצא היה המסכן והחכם אל בין שממת כתלי היכל הסעודה, עטויית האפר והעפר האפור, ומתכנס שם אל קרן זוית; מטה עצמו אל הארץ הקרה ומשעין ראשו אל הקיר: אייכה אבא רחימא, היכן את אמא רחמניה, שמתק לחישתך עוד מפעפע בי דבש וחמין. היכן נעלמתם אחי, הטועמים אתם עמי את מר ההעלם או סמוכים לאבא ואינכם חסרים מאומה.

קול המסחר גבר ועלה ונשמע מחלוני היכל שומם, והיה הילד מתעורר יותר אל הבכי: הלעולם תיעדר מעמנו, תמשוך היעלמותך לדור ודור, הלא אתה תשוב ובניך ישמחו בך. תחיינו ובשמך נקרא, השיבנו, שובה אלינו. שם, בפניה זנוחה שבין כתלי שיירי פאר, הניח ראשו בין ברכיו ויילל חרישית. יש שללא קול, ללא דמעה - ויש שנתייפה וניטלטל בכי תחנונים.

ומששקטה רוחו, שמע את הקול מידבר אליו ואומר "הנני, הנני". עודנו, אבא - אף כי איננו. מבקיע הלב את הקול הנקלט בו ממרחק: "הנני, הנני, הנני, הנני". וכה מתוק ומנחם, עד כי קם ללכת שבי אחריו, כמצוי בקרב מקום, ולהיחבק בחיק זרועותיו שאינם.

עתים כתת רגליו על ההרים והמורדות, הולך אחר הרוח - כלוחשת באזניו איה מקום כבוד אבא להעריצו. שמע קול עופות השמים, כי אין בית לאבא, נודד אין מנוח. תהה לנפשו איכה יתן שנת לעיניו, לעפעפי תנומה, עדי ימצא מקום לאבא. שאג וקרא אבא, אבא, בלבבי משכן אבנה לך, התשכון בו.

ומשלמד להכיר קולות "הנני" - שמע כי מחפש אבא אחר בנים נידחים, שנעלמו ונתרחקו ביום רעוד האדמה, בזיע השמים, בהימוט מוסדי הרים ורעש הסופה הנוראה. האחים הנותרים - לכל הפחות שולחים ידם במסחר, מאירים חכמה ושיירי חדוה בקצוי תבל. אך הבנים אשר נתלשו ואבדו, ניתק מהם מוחם ונעשו ריקנים, שבורים. לא ידעו על מלכות ולא על היכל - כאילו קוצים ודרדרים המה, בני חלוף ונבול, בלא אב ואם. על אלה היה קולו של אבא מנחם, וי ואלליל. הרי נאמנים הייתם לי, אהובים וחביבים, יקרים ומפוארים מכל פאר, ואייכם?

אבא שואל "ואייכם" והילד אומר "אייכה". קולות בקולות נגעו. ואיה אמא להיכן שולחה מבלי בית? איה את מלכה אצילה שעלית על כולנה, אם הבנים שמחה, אשר יצקת עלינו רסיסי טל רזי הווייתך. מי ידע מרתך טחב אשר שוכנת בו, בת מלכים ביקרותיך. היכן תעוללי בעפר ראשך - מאין עטרה לראשך, על בנייד כי אבדו.

שב הילד אל המסחר, אל האריזה שאחורי הריחיים, לעשות מלאכתו נאמנה - כי כן ציווה אבא וזה רצונו. שם, בעמל כפיים שאין בו דרגות שר ופקיד, המשיך שפוף שיח צקון לחש: 'אבא, אבא. אמא, אמא'. ועתים היה קול "הנני" מרחף מלטף מנטף ועוטף לו על ראשו, מתאחד עמו ומתייחד. בתוך תוכה של מלאכה ומסחר, לא בהר או עלי נהר, נתעורר הד שמחה כמאז. הוסיף יגיעו בסחורה וכפל מלאכתו, לתרום את שלו אל המשא והמתן והמשלוח והסחורה - ואורו של אבא ממרחק קרוב אליו.

נדו לו בראשם - אחים אוהבים סוחרים ממולחים - ואומרים לו: אחינו, אחינו, ילד מסכן וחכם. הרי רבה המלאכה וכבירה הסחורה, והרי ידעת רצונו של אבא שתבע מעמנו לעשות ולפעול. כיצד זה תתרפה להשאיר על המעט אשר בנחלתך. למה לא תיעשה שר ופקיד וגדול וחשוב להגדיל הסחורה ולהכפיל הרווחים. למה זה תצא אל ההרים, אל

החרבות, אל האפור, אל תחת רוחות ועננים, ולא תיתן כל כולך לתרום משלך בכפל כפליים. על כן קראו לו ילד, מסכן.

ברם הוא, לקולו של אבא יצאה נפשו, למשכנה של אמא, לתחומות ומחשכים שנפלו שמה אחיהם - ואין מבקש. בעיני רוחו ראה שולחנו של אבא שב להתייסד ביום מן הימים, והנה חסרות בו נפשות - הלזאת שמחה תיקרא. הישמח אב בבנים שאחיהם נעדרו. יש והיה קורא לאחיו בשמם, מתחנן אליהם שישבו, מבטיחם שיפוחו בהם חיים - אך אין עונה. מתחנן היה לאבא, יושב סתר, שיקבץ הוא את הנידחים; שישלים את שולחנו למען שלם יהיה בכל בניו.

באחד הלילות עלה בדעתו כי שמא שוכנת אמו בבתים עזובים שבפאתי הערים, אין דורש לה, אין פונה אליה - מרוב מסחרים ורווחים והארת מרחקים וקיבוץ נידחים, אשר אף הוא עוסק בהם. הלך לשם והחל מקיש על החלונות, קרא לה בקול רצוף 'אמא, אמא'. עבר אל הבית השני, השלישי, 'אמא, אמא', הלא תעני לי, הרי בנך הנני. כה היה מחפשה בלילות ומכתת רגליו ממקום אל מקום. פגשוהו שומרי העיר ושאלם: את שאהבה נפשי ראיתם.

משעייף ונח על הארץ, שבור לב אך מתרפק על אהבתה הנסתרת ומתגלית בתוכו - יש והרגיש כי כה סמוכה אליו, כעוטפתו ברדיד הלבן שעליה. נרעד וקרא לה 'אמא, אמא'. כה קרבה אליו, כה רחקה הימנו. שמע אומרה לו "בני, בני, ילד מסכן וחכם, הנני, הנני". החל מדבר על לבה, גם כי לא ראה אותה, וניחמה במלים של ילד, שעוד ישובו לגבולם מהרה ותנוחם בכפליים.

ויש שבאותם רגעים נמהל לפתע קולו של אבא, נהיר וצלול - כאילו זוהרים ימי הוד בהיכל הסעודה - וכך, על הארץ הקרה, נענו לו הקולות יחדיו, קול אחד: "למעני למעני אעשה".

יום יבוא, ופתאום אבוא אל היכלי. יהום המסחר וגם יהמה, יעסקו בנים חביבים בעשיית רצוני, שר על כינויו ופקיד על תוארו. ואני אל אחורי הריחיים אבוא, אל פינת האריזה, אשר לא תואר לה ולא הדר. שם זכרתי וקראת בשמי, ילדי מסכני וחכמי. שם נתת עינך ולבך לי, לשבר בת עמי. בפינות כתלי עפר ישבת ושועת מרה לגורל בניי, אחיך - והנה קבצתים והבאתים עמי, בבכי ובתחנונים הובלתים. בלילות של גלויות חיפשת זכר אמך אוהבתך אשר פרשה אהבתה עלי ראשך - אך נפשך, שלא ראתה, כעניה סוערה נותרה, לא נוחמה.

עלי הרים ומורדי גבעות הוספת לקראני, להיאחז ברסיסי קולי אשר נענו לך מתוך ההסתר. משם אל עמלך הנאמן חזרת, לעשות רצוני בלב נבר וטהור - למעני, למעני. למענך אבוא ואתגלה לעיני כל, לחדש ימיכם כקדם.

למענך בני, אופיע ואומר "הנני" - -

יום תשעה באב - תוכו רצוף אהבה

בליל זה, ביום זה, לא נשכח, אבינו שבשמים - את אהבתך אלינו כמים רבים, את אהבתנו אליך. צר לנו ומר, על הארץ נשב ונקונן על אשר הושלכנו מעליך וגלינו מעל שולחנך; על חורבן מקדשך ועל חורבן נפשנו; על שמרוב ריחוק כבר איננו מרגישים ריחוק; על שאיננו יודעים מה זה קירוב בכלל; על היותנו בני מלך שהושלכנו אל הכפר הגס בהיותם בני יום - וכל ימינו איננו יודעים למה עלינו להתגעגע בכלל.

רק הנשמה הטהורה; הנפש האלוקית שבתוכנו - בוכה במסתרים; יודעת היטב, מרגישה גם מרגישה מהו קירוב אליך, יתברך שמך, ומה איום הריחוק. אך המעטפת הגשמית, עביות הבשר, טרדות החיים וכל מאורעותיהם - מכסים עליה, טומנים אותה תחת הררים, ואין קולה נשמע, ואין אנחנו יכולים לבכות לפניך.

על הארץ נעולל ראשנו בעפר - כפי שעשו אבותינו; נענה נפשנו בצום ונאמר קינות בקול כואב - על כאב חד ונורא שאיננו מכאיב די לחלוצי שכל כמותנו. כיתום פעוט ותינוק, אשר הכה האסון בביטו - ונוטלה עטרה מעל ראשו - והוא שוחק ומשתעשע, אינו יודע את האתמול שנכחד הימנו, על מה יבכה, על מה יעזוב חפצי שעשועיו. מלמדים אותו לומר 'קדיש' ואומר, ילד טוב הוא, ומיד שב למשחקיו בשחוק וחדוה. מן הצד מהלכים הבוגרים, ומורידים נחל דמעה מול המראה.

ובינינו - כאובים עד דכא, מרי נפש למיניהם, הסובלים את סבלות החיים - איש בחלקו - ואין נוגה להם. אף הם עם כולנו על הארץ, חלוצי נעל ושמוטי פנים, לבם מבכה מרה על גורלם הקשה - ופיהם ממלמל את הקינה ואת האיכה.

ובתוך כל הגלות הזאת, אשר זו צורתה בימינו - לא נשכח אבא רחימא את אהבתך אלינו כמים רבים, את אהבתנו אליך; את היותנו עמך ונחלתך, בני אברהם יצחק ויעקב, בנים יחידים אשר אין לך זולתנו ואין לנו זולתך. כי אנו עמך ואתה אבינו. זה הוא אור שבעת הימים, שהזריחו הבעש"ט הק' ותלמידיו, לגלותנו בחשאי את האור הפנימי שבמעבה יום מר זה.

כי יש לך אב שבנו הלך שובב בדרך לבו, והאב נוטל את השבט ומכהו. או אז מתמרמר הבן על המכה ועל ההכאה. ברם יש לך אב הקורא לשובב בלשון רכה ומתחיל לומר לפניו מגילת אהבה רבה, עד מה ערב לו ונעם לו עד היום - ומה גדולה ועצומה תהא

האהבה הנצחית שתתמשך ביניהם עד עולם. רק אחר הקדמה זו, ניגש אליו להכותו. מה רחמימית ודומעת מכה כזאת, הנבלעת בעצמותיו של הבן המוכה - כשמן הטוב, מתוך כאב צורב של אהבה ורחמים על האב ועל עצמו. מכה היא - ותוכה מלא חמלה.

ואתה, אבינו אב הרחמן, בדרך זו הכיתנו: בטרם הוצאתנו אל הגלות הארוכה הזאת, עד מתי, שלחת את ירמיה נביאך לבוא לפנינו בקול הומה געגועים וכיסופין, לקרוא באזני ירושלים לאמור "כה אמר ה', זכרתי לך חסד נעוריך, אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". לאמור לנו, שמעוני בני - זכרתי! בל תעלו על דעתכם כי סרה ממני האהבה הגדולה אשר בינותנו! על כפיים חקקתי אתכם. גם כי תאריך הגלות ויגדל בה הכאב עד למאד, קרוב אני אליכם אמר ה'. ואנו לא נשכח את הקריאה הזאת, על מפתן היציאה לגלות; לא נשכח אבא רחמא. רחוקים אנו, אך קרובים בכל מיני קירוב שאין עוד קירוב כמותו עלי אדמות.

לא נשכח כי אתה עמדי, גם כי נלך בגיא צלמוות. גזירה היא מלפניך - ונשתוק, ונחשה, ונאמין בלילות; לא נהרהר אחריה עד כי יאיר עלינו אורך ונדע הכל נכוחה. אולם גם בחורב המדבר הקשה והנורא, מקום נחש שרף ועקרב, מקום שונא ואויב ומאיים - הננו לפניך והנך לפנינו, אבא שאחורי הפרגוד, אכן אתה א'ל מסתתר.

* * *

לשון המגיד הק' מאזנין זי"ע בספר "עבודת ישראל" (פרשת מסעי): "הגם שהזמן גרמא להיות עצב ונאנח על חורבן בית ה', עכ"ז יש לחזק את עצמו ולטהר לבבו ולעבוד ה' בתורה ותפלה בשמחה, בפרט בשעת אמירת שירות ותשבחות... כאשר טוב לב המלך והוא שרוי בשמחה אין מן הצורך לו אל המשוררים והמנעימים בקולי קולות כי בלאו הכי יש לו שמחת לב. אכן כאשר לפעמים בא עת עצב ויגון ממקרה אשר הקרהו, אז יקראו הפורטים על נבל לשירים ולזמרים לשמח לבבו ולהצהיל פנים... בזמן שבית המקדש חרב יש עצב בבתי בראי, אז צריכים מי אשר ה' בלבו להתחזק ולכנוס אל בתי גוואי ולהפשיט עצמו מכל מיני עצבות ולשמח כבוד המלך ולומר לפניו אתה מלכנו מעולם וגם עכשיו ותמלוך לעולם ועד והכל כאין נגדך, ועלו מושיעים בהר ציון ויאתיו כל לעבדך ויתנו לך כתר מלוכה..."

רמז בפסוק 'כל רודפיה השיגוה בין המצרים', דהיינו כל מי שרודף להמליך את הבורא יוכל להשיג יותר דווקא בימים אלו בין המצרים... לכן הרשות נתונה לכל אדם להתקרב אל מלכו של עולם והוא עונה אליהם... ואפילו בתשעה באב שהוא חושך למראה עין, הגם שיש לבכות במר נפש על כל אשר מצאתנו ביום ההוא, מכל מקום יש לשמח לב המלך בשמחה העתידה - שבו יולד מנחם ויגאלנו במהרה וישמח ה' במעשיו

והיתה לו המלוכה כימי קדם... הגם שצר לנו עד מאד, אנו מתחזקים ומתאמצים ושמחים בשבת במלכותו ועל רחמיו המרובים אנו בטוחים שישוּב נדחינו במהרה, וזה הענין הוא עיקר ויותר תענוג לפניו מאשר שאנו שמחים וטובי לב בימים הנגלים ונראים לטובה..."

* * *

לפני ארבעה חודשים בדיוק, ישבנו עמך בליל הסדר כבני מלכים, ליל שימורים לנו - והאיר עלינו אורך הגדול בגאלך אותנו בזרוע נטויה. ומה הנחת אז על שולחנו, מאכל אכלות, ביצה עגולה וקשה - להזכירנו כי טרם נגאלנו בגאולת עולמים. בתוך תוכה של שעת המלכות המאירה, עוז והדר לבושה, הקדרת פנינו לפתע, הזכרתנו כי מרחוק אנחנו וטרם באה עת. באותו ליל בשבוע שחל בו ליל הסדר, חל ליל זה יבכיון, ליל תשעה באב.

ובכן, אבא רחמא. אין היקש למחצה. אף בשבתנו ארצה באבלות קשה ומוכה - לא נחדל מלהעלות על זכר את ליל מלכותך המאירה, ליל אהבתך ואהבתנו. אם פינו מילל אז את שיר השירים, להשביע את שומרי החומות - "אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני" - ימלל לבנו זאת עתה, על הארץ השחורה, ואתה לבדך תשמע.

כי השבענו אתכם בנות ירושלים, השבענו אתכם שומרי החומות הסובבים בעיר, השבענו אתכם מלאכי מעלה מר יבכיון, השבענו אתכם גדודי שכינתא בגלותא - שחולי אהבה אנו. עמנו א'ל, בכל צרתנו לו צר, קרובה אלינו השכינה הקדושה, ודבקים אנו בה בייחוד גדול אשר אין בכם מבין על אודות ייחוד דבקות אשר כזה. קירוב מתוך הריחוק, בתוך הריחוק. נהורא דנפיק מגו חשוכא, בגו חשוכא. באפילת האפילה, גם חושך לא יחשיך, חשיכה כאורה. כי אשב בחושך - ה' אור לי.

על הארץ נשב, קינות בדינו, בד למנעלינו, בתענית ובמספר. נפשנו בל עמנו - במבוכה גדולה אשר אין איתנו יודע עד מה - ואתה ה', עם עוזך אשר בשבי, עם תפארתך אשר ביד צר. אדמ"ה למרגלותינו, קשה וצורבת - ובהיותנו קרובים אליה, נשמע את פנימיות אותיותיה: אד"ם, אדמה לעליון. מכנף הארץ זמירות שמענו. "...שאם יחסר לאדם איזה דבר, עת טוב היא להתפלל ולבקש מהש"ת על זה בתשעה באב בעת שיושבין על הארץ..." ("אמרי פינחס", להרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע).

עמך אנו, אצלך, בסמוך לך, כאב המבכה עם בנו הפעוט את הסתלקות האם - רעיתו יונתו תמתו - גם אם העולל אינו יודע לבכי זה מה עושה. הכי קראת שמו תשעה ב"אב". חודש יחיד הוא זה, במעגל י"ב חודשי השנה, ששמו מעיד על מהותו בלשון הקודש. [שלא כשאר השמות שאינן תיבות בלשון הקודש: אלול, תשרי, חשון, כסליו, טבת, שבט, אדר, ניסן, אייר, סיון, תמוז]. שמו של חודש קראת בשמך, אהבת 'אב' לבניו. את אהבתך זאת - לא נשכח גם עתה. ב' אותיות אלה: "אב" - כקרן אור בקצה המנהרה החשוכה של היום הזה. לאמור, אחרי ככלות הכל, אל יפול לבבכם ואל ירך, עודני אב.

אמרו כי מלך ממלכי עכו"ם הציץ פעם אל אבלם של בניך בתשעה באב, אלפי שנים לאחר החורבן, והתבטא כי אומה שעודה מתאבלת על היכלה - מובטח לה הנצח. אך כמה נאטמו עיניו מראות ואזניו השע משמוע קולות פנימיים שאין לו השגה בהם - כי לגופים הביט ולא פנה לנשמות הטהורות אשר הארה דקה מן הדקה זורחת לעברם דווקא ביום האפל הזה, כירח וכוכבים הנראים רק מתוך החושך והבור.

בעיני גוי - ראה אורות כבויים ופנים לובשי מרה, קינה ובדר, ולא ידע כי באותה שעה ממש מתרפקת הנפש על חיקך - הוה, לא עתיד - ואתה את בניך אוהב עתה שבעתיים, קרוב ה' לעיתות בצרה. לא העלה על דעתו כי דווקא לעת חורבן נתערו כרובים זו בזו בייחוד גדול אשר אין יודע ומבין בו זולתך אבינו מרחמנו, וזולתנו - שורש נשמתנו, חלקך ממעל.

וכאותו שחוק ששחק רבי עקיבא אל מול מקדשך החרב, מול שועל שיצא מבית קודש הקדשים - בראותו בעמקי הדין את הרחמים; באמרו שאם קיימת גלות מרה אשר כזו, בוודאי תקיים בנו את אחריתה - כך תאיר בנו תקוה גדולה לאלוקים כי תשיבנו אליך ונשובה, תחדש ימינו כקדם; תבנה ביתך כבתחילה ותכונן מקדשך על מכוננו, תראנו בבנינו ותשמחנו בתיקונו במהרה בימנו.

אך גם ברגעי גלות אחרונים, ימש חושך בהם - "אציעה שאול, הינך" - לא נשכח אהבתך, אבא רחימא. אלו הם געגועי וכיסופי רעיה אל דודה, המעוררת כך למעלה את האהבה העליונה להוליד בעולם אור חדש, אורו הגדול של משיח צדקנו המתעורר בתשעה באב דייקא.

דייקא בקריאת התורה של יום זה, נקרא מן ספר התורה את מיטב פסוקי האהבה שהנחלת לנו: "כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו" - אף כי אש מלחכת היכל ואויבים רומסים כל יקר וקדוש. גם בליל זה, אפוף קדרות ובושה, נחוש כי תוכו רצוף אהבה ונאמר בלב הומה מלים אשר לא יאמן כי נאמרים הם בלילה כזה: "אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת... ואהבתך אל תסיר ממנו לעולמים... ברוך אתה ה', אוהב עמו ישראל...".

ואתה, אבא, תשמע מן השמים.